

תשובה מר' עובדיה יוסף

השאלה אודות העלמה סרים (שחיה בעלת חשבוה) שנולדה מהאשה ^{אניש} מבעלה השני
הרי. והאשה ^{אניש} נישאה ^{מראשונה} בארצות הנריה לאיש בשם ^{גריץ} גריץ שוא, ^{שחיה} שחיה אז חייל
בצבא אר"ב ולא ידוע אם חיו נישואים עמו בהוסת וקידושין או ע"י ערכאות בלבד,
ובמניכח שנערכו אז הנישואין ^{בירושלם} ודרום קרולין ^{בירושלם} לא חיו מצויים כל כך יהודים שומרי
תורה ומצוות, והאשה ^{אניש} נמטרה לפני כשש שנים ובעלה השני הרי סיפר בשיחה טלפונית
להרב פאקס, שהאשה קיבלה ^{בירושלם} פירוד אזרחי מבעלה הראשון ושהוא משוכנע שלא קיבלה גט
דתי מבעלה הראשון, ושחיה בעצמה אמרה לו כן. והוא ^{הי} עמה באר"ב בנישואין אזרחיים
שע"י ערכאות, כיום הבעל הראשון נעדר ממקומו ועקבותיו לא נודעו, ואולי בסתים חלקו,
וקרובים אחרים היודעים על כך אינם כנמצא, וכעת עומדת לפנינו סרים ונמשה בשאלת
כחטשה ^{היא} שחיה ספק ממורת פן אמה ^{אמה} נישאת לבעל הראשון בנישואין דתיים, ומכיון שלא
קיבלה גט כרת נמצא שחיה שנולדה לאמה מבעלה השני יש עליה חשש ממזרה, ואסורה
לבא בקהל ה' כל קבל דנא היא קובכתחמתוך שיחה ^{לגיה} שחיה לה עם אמה לפני כשבע שנים
שחמרטמה מאד מתוך ^{השמה} שמהה אמה לא נישאת בנישואין דתיים מעולם וכרצונה לרעה אם
היא פותרת לבא בקהל ה'.

(א) הנה בהעמקה ראשונה היה נראה להגון להחיר בנ"ד, שהאב שאומר בשם האם שלא קיבלה
גט כשר כרת מבעלה הראשון, הוא עד כפי עד, והאם עצמה אינה נאמנת למסול אח כמה,
וככו שאטרו כיו"ב בקידושין (יב:) יהודיה רביהו דר' חייא אמרה ליה לר' חייא,
אמרה לי אם קיבל בך אבוך קידושין כי זוסרת, אמר לה לאו כל כמינה דאימך דאסרה
לך עילואי. וכ' בחוס' רי"ד שט, שאע"פ שהיא נאמנת לשוויי אנפשה חמיכה דאיכורא,
כדהנן לקמן (קידושין סה.) האוסרת קידשתני והוא אומר לא קידשתך, הוא מותר
בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו, התם משום דלא אגידא גבייהו, ולא מפסדא לאחריני,
אבל הכא דאגידא ביה ומשעבדא ליה וכסי איסורא לגבי דיריה לא פהיכנא. ע"כ. וכן
מהבאר ממ"ש הרמב"ם (בטרק טו מהל' איסורי ביאה הלכה יד), ובטוש"ע אה"ע (סי' ד
סעיף כו): "פנויה שנחעברה וילדה, ואמרה של פלוני הוא, ואנו יודעים באוהו פלוני
כהוא כסור, אינה נאמנת לעשות את הכן כסור ודאי על מיה". [וכ"כ הר"ן (ס"ד דקידושין
האין האם נאמנת למסול אח בנה, דלדירה לא היכנא רחמנא. ומכל שכן בגיד שהאב
והאם עושין^{מכא} עצמם רשעים שחיו יחד באיסור אשת איש כשלא קיבלה האם גט כשר מבעלה
הראשון, וקי"ל אין אדם משים עצמו רשע. וע' בשו"ה עין יצחק ח"ב (סי' נו). אולם
כלאו הכי הרי האב עצמו אינו יודע כלל אם היו לאשתו נישואין דתיים בחומה וקידושין
לבעלה הראשון, וידוע רק שנישאו ע"י ערכאות בלבד, והמבקשת טוענת שההרשעה פאר
מדברי אמה שלא נע"כו לה נישואין דתיים כעולם, ולא יהיה אלא טעם, הרי יש לנו
להעמידה בחזקת פנויה, ומכילא המבקשת כשרה לבוא בקהל, שכבר נכנו וגברו רוב ככל
האחרונים שנישואי ערכאות אין בהם כפס, ואינה בריכה גט מן הדין כלל, ע"פ פסק
ה"ר הש"ע באה"ע (סי' קסט), דווא דקי"ל חזקה אין אדם עושה בעילה זונה,
וזהו וקידש לשט ביאה, אינו אלא במי שגירש אה אשתו טהיחה נכואה לו כדה, וההיחד
עלה ובעל, אבל בשאר כל הנשים הרי זה בחזקת שבעל לשט זונה עד שימיר שבעל לשט
קידושין. ע"ש. וכן פסק בשו"ה מהר"ם שיק (חאה"ע סי' כא) שבנישואין אורחיים א"צ
גט, וככ"ש הרמ"א בהגה (ט"ו כו) בשם הריב"ם. וכן פסק בשו"ה ביה יצחק (חאה"ע
יפ"י כט אות י), וכן העלה בשו"ה תשובה שלמה (ח"ב סי' יד וי"ח). וכן הסכים הגאון
הגדול חייט עוזר גרודוינסקי בתשובה שנדפסה בקובץ אגרות שלו (בסיטן ל). וכן
העלה הגדול חרל"ם בשו"ה בית זכול (סי' כז). ואע"פ שהגאון הראגז'ובי רוח אחרת
קט"ו בשו"ה צמנה ונענח (סי' כו-כו), העלה להחמיר מאד בזה. וכ"פ בשו"ה מערכי לב
יפ"י עז). וע' בשו"ה מלמד להועיל (חאה"ע סי' ג). ובשו"ה פרי השדה ח"ג (סי' ט).

מ"ט העיקר כדברי האחרונים סתירים בלא גט. וכ"פ הגאון הראש"ל בשו"ה מספסי
עזיאל ח"א (חאה"ע סי' נט וח"ב סי' גד-נה). וכ"פ בשו"ת חלקת ינקב (ח"א סי' א,
וח"ב סי' קטג והלאה). וכן העלה להקל בשו"ת קול כבשר (ח"א סי' ז, וח"ב סי' יח),
זשכן דעת רוב ככל הגדולים בדורות קלפנינו שנישואין אורחיים א"צ גט כלל מרינא.
ע"ש. וא"כ ה"נ מוקמינן להאי איחחא, אמה של המבקשת בחזקה פנויה, להכשיר אה בהה
לבוא בקהל ה".

ב) ובקידושין (ה:), גבי נחן הוא ואמרה היא דהו"ל ספק קידושין וחיישינן מדרבנן,
כחב הר"ן שט, והאי לישינא מטמקא לי טובא דכיון דספיקא הוא הו"ל כפיקא דאורייתא
והיכי קאמר דחיישינן מדרבנן, הא מדאורייתא גמי איכא לכיחש, והרי"ף כחב "חיישי"
מרבנן וצריכה גט", נראה דס"ל דלישינא דגמרא דספיקא הוא לאו דוקא, דמדינא פסיקא
לן דלא הוו קידושי כיון שאמרה היא, אלא שחכמים החמירו בדבר ועשוהו ככסף. ולישינא
דספיקא הוא לא אתי שפיר. והרמב"ם כ' "ה"ז מקודשת כספק", ולא הזכיר מדרבנן כלל,
ולפיכך אני מסתפק בכל ספק קידושין אם צריכה גט מה"ה או לא, שאפשר דמדאורייתא שריא,
כשם דאיכא למיטר העמד אשה על חזקה, וכדין כל היקו דממונא דאמרינן העמד סכון על
חזקה, והסכימו בו כל גדולי האחרונים שאפי' תקפו חובע מוציאם אוהו מידו, וה"נ
מדינא איה לן למיטר הכי, אלא מפני חומרא דערוה אסרוה חכמים. עכ"ל. ובאמת ילדעת
הרבב"ם בלא"ה י"ל כן, ולא היה צריך לפרש בהדיא דהוי מדרבנן, דהא ס"ל להרבב"ם
(כסוף פ"ט מהל" טוטא מה) בכל ספיקא דאורייתא לחומרא דהוי רק מדרבנן. וכ"כ באבח
המאירי קידושין (ה:). וא"כ גם בדעת הרי"ף י"ל כן, דס"ל דסד"א לחו" מדרבנן. וכ"כ
בשו"ת טקור ברוך (סי' לא) בדעת הרי"ף, וכן מוכח מדברי הרי"ף בהלכות (פסחים כ.).
והר"ן לשיטתיה (בספ"ק דקידושין) דס"ל סד"א לחומרא מה"ה. וכן כחב הגאון בעל פסגה
איהן בחי' לקידושין (ה:), ובספרו נחל איתן (פ"ג מהל" אישות ה"ב). וכ"כ הפני
יהודיע שם. וכן מצאתי בשו"ת כרך הב"י לאה"ע בשיטתו לקידושין (דף רכא סע"ב). ע"ש.
(והגאון ר' שלמה הכהן כוילנא בחשק שלמה (קידושין ה:) הסה על הר"ן דס"ל דבכל
ספק דאורייתא מוקמינן לה בחזקה פנויה, דהא לא שייך להעמידה על חזקה אלא אם
הספק כגוף המעשה אם נעשו קידושין אם לאו, אבל בג"ד דהוי ספיקא דדינא, מה שייך
להעמידה על חזקה, יאטו בשכיל החזקה ישתנה הדין. וכן כבואר בכללי הפוסקים. ע"כ.
ולפע"ד י"ל דה"נ הוי כספק קידושין במציאות, וכמ"ש בחידושי הריטב"א (קידושין ה:)
דה"ס דספיקא טעוב דחיישינן שאע"פ שאמרה היא כיון שנחן הוא אח"כ, שמא היה דעתו

בנהיגהו על סתם סלה, וכאילו אמר לה הילך כמו שאמרה שיהי מקודשת לי, ואע"פ
עלא פירש כן, כשום חוכרא דאיה איש חיישינן להא מדרבנן לסוויי ספק מקודשת
להצריכה גט. ע"ש. וה"נ ס"ל להר"ן, שהספק הוא כשום דעהו של המקדש, אם היה
באכה כוונתו כמו שאכרה היא, והו"ל כדין אם היו עסוקים בענין קידושין ונהן לה
טתם שהיא מקודשת, או דילכא שכיון שהוא לא אמר כלום, אין כוונתו אלא למהנה
בעלמא, והו"ל כספק במציאות, ומדאורייתא מוקמינן לה בחזקה פנויה. ולא דמי
לכפיקא דרינא בעלמא. וכיהו סיומ ד' הר"ן לא אהי שער שסיים דמי לכל חיקו
דמטונא וכו'. וע' ^{ב"מ ח"א י"ד נ"ב} (להגאון ר' דוד מקרלין בס' יד דוד) (מסקי הלכות, פ"ג
מהל' אישות ה"י דנ"א מע"ד). ודו"ע. אולם המהרש"ל כים של הלכה (פ"ק דקידושין
ט"ז ג) כ' דהוי ספיקא דאורייתא. וכ"כ בשיטת קידושין לא נודע למי מקדושים
(בקידושין ה:). וע"ע בשו"ת מסנת ר' אליעזר די סולידו ח"ב (חאה"ע סי' יא).
ע"ש. וע' בערך השלחן אה"ע (סי' כו סק"ט) דג"מ אם ניטאה לאחר, שאם ספק גכור
הוא סה"ת הצא והולד ספק בסור, אבל אם אינו ספק גמור אלא חששא דרבנן הולר כשר,
וכמ"ש הטור (סי' לא) שאם קירטה ברבר שאינו שוה פרוטה הוי ספק קידושין וכו',
וכתב הרמ"ה, ואם ילדה כהשני ולא גירסה הראסון, הולד כשר. דנהי דחיישינן לקידושי
ראסון להצריכה גט ולהוציאה מהשני מ"מ אין לפסול הולד וכו'. והיינו משום דכ"ל
דלא הוי ספיקא דאו' וכו'. עכ"ד. וכ"כ הגר"ד מקרלין בס' יד דוד שם. ע"כ. וע'
בעצמות יוסף ובספר המקוה (קידושין הו) ובנחל איתן (ע"ג: מהל' אישות ה"ב). ועכ"פ
נראה דבנ"ד דהספק הוא אם היו קידושין בכלל, בודאי שיש להעמידה בחזקה פנויה,
ולא דמי להחם דאיכא ריעוחא של מעשה הקידושין. וכמ"ס התוס' כחובות (כג). בר"ה
חרויהו בפנויה קא מסהדי, ותימה דאמאי לא תנשא לכתחילה דהו"ל לאוקמא אחזקה
כנויה, וי"ל כנון שאגו יודעים שורק לה קידושין, ומספקא לן אי קרוב לו או קרוב
לה, והני תרי טהרי חד אמר קרוב לו וחד אמר קרוב לה, דכיון דודאי זרק לה קידושין
ליח לן למיכר אוקמא אחזקה להחירה לכתחילה. ע"כ. וכך נפסק באה"ע (סי' סו ס"ג):
"זרק לה קידושין, עד אחד אומר קרוב לו ועד אחד אומר קרוב לה לא תנשא, ואם ניכאת
לא תצא". ע"כ. ומשמע דהחם נמי מדאו' מוקמינן לה בחזקה פנויה, ומש"ה אם גישאת
לא תצא, ופשיטא דהולד כשר. וכ"ש בנ"ד. וע"ע להלן.
ג) אולם יש לעמוד בזה ממ"ש הרמב"ם (בפס"ו מהל' איסורי ביאה ה"י), והטוש"ע (סי'
ד סכ"ר); איהו ספור, זה הבא מאשה שנחקדשה ספק קידושין או ספק גירושין. וקשה,

דבספ קידושין אכאי לא נוקי איהא בחוקה פנויה, ויהיה הולד כשר. ובפני יהושע
(קידושין עג.) הקשה, שבספ קידושין אמאי לא נוקמה אחוקה אשת איש ויהיה הולד
מכור ודאי, וחירץ שבספ כמור החירה ההורה אפילו כשיש חזקה לאיסור, ושכ"כ הנהרי"ם
בתשובה והפ"ח (ביו"ד סי' קי), והוסיף הפנ"י, שהוא הדין אפילו במקום רובא. וע"ע
בשב שמעתי (ש"א סק ב). וקשה דאכאי לא אימק בחולשא, כי מה יחרץ לגבי ספק
קידושין יש לה חזקה פנויה. וא"כ מנ"ל להחמיר למסול הולד בכה"ג. וע"ע בפני יהושע
(כתובה טו.) ד"ה ופדאורייהא, שכ", דבספ קידושין לא הוי ספק ממזר מן החורה,
כיון דאיכא לאוקמה בחזקה פנויה, וכן בספ קידושין לא הוי ספק ממזר כה"ח, אלא
מכור ודאי, דמוקמינן לה בחזקה אשת איש וכו'. ע"ש. והנה הרב הכניה במסנה לכלך
(פ"ו מהל' א"ב ה"י) כ"ו כמעהי כקסיס מ"ש מהר"י קולון, הובא בכסף משנה (פ"י
מהל' קידושין ה"ג), שאשה שנתקדשה ספק קידושין ונישאת לאחר הצא והולד כשר, כסו
דמוקמינן לה אחוקה פנויה, וכאן כ' רבינו שבספ קידושין הולד ספק כמזר. ונ"ל
להרץ דהחט מיירי כשנישאת לאחר דאתו קידושי ודאי ובמקעי קידושי ספק, אבל הכא
מיירי שבא עליה בלא קידושין. וע' בדברי הרמ"ה שהביא הסו"ך אה"ע (סי' לא ס"ד).
ובשו"ת פני משה ח"א (סי' לג) בשאלה. וצ"ע. ע"כ. ולכאורה עדיין אינו מוכן כ"כ,
דמאי נ"מ לענין הולד, אם היו קידושין לאחר, או לא, ולמה יטול לבוא בקהל, הרי
סוף סוף האם בחזקה פנויה קיימא. וצריך לומר דס"ל שכיון שמן ההורה היה עומד
בחזקה פנויה, (וכמ"ש הרשב"א בחי' לקידושין טו.), אע"פ שהחמירו חכמים להצריכה
גם, כל שנתקדשה אח"כ קידושי ודאי מה"ח, לא העמידו דבריהם להחמיר, ואהו קדושי
ודאי ובמקעי ספק קידושין שהם חומרא מדרבנן. וכבר כ' החוס' כתובה (כג.) שבספ
קידושין חזקה פנויה הורעה מדרבנן, אע"פ שמן ההורה בחזקה פנויה עומדת. וכ"כ
המרדכי גישין (סי' הנא). והרישב"א בחי' ליבמות (לא.). אבל כשלא נתקדשה לאחר,
אלו בא עליה בלא קידושין, הטילו עליו מדרבנן דין ספק ממזר. ושוב ראיתי בבית
שמנאל (סי' לא סק"י) שהביא ד' מהריק"ו, והבית מאיר (שם סעיף ד) הביא מ"ש ע"ז
הרב הסניה במל"מ הנ"ל, וכ' שהוא דבר היכה לחלק בדין הולד בין אם נישאת לאחר
בקידושין, לבין בא עליה בזנות, אלא נראה לתרץ דמהריק"ו מיירי כספק דמציאות,
דבכה"ג אזלינן בחר חזקה פנויה, ולכן הולד כשר. משא"כ הרמב"ם והש"ע הנ"ל מיירי
בטעיקא דדינא, שחזקה פנויה דיויה לא השנה את ההלכה, ולא שייך להעמידה בחזקה
פנויה, כש"ה הולד ספק ממזר. ע"כ. וכך מצאתי להגר"ר מקרלין בפסקי הלכות (הל'

איכות, דנ"ב ע"א) סכ", דמ"ש הרכב"ם (בפס"ו מהל" איסורי ביאה ה"ו) ספספ מסור
היינו כגון שנחקדשה או נחגרשה אכו ספס קידושין או ספס גירושין. (לכאורה תיכה,
דבקירושי טעק הרי יש להעמידה בחזקה פנויה, והולד הוי כשר בכור, שהואיל וכן
החורה מורין לה להנשא לכהחילה, משום חזקה פנויה, איך יעלה על הדעת שהולד יהיה
ספס מסור. וכן ישלהקשות בדין ספס גירושין, שכיון שיש להעמידה בחזקה א"א, הולד
הוי מסור ודאי. אלא נראה לומר שהרמב"ם מיירי בטעק בדין, ולא בטעק בכציאות,
שבטעק בדין אין ללכה בו אחר חזקה כלל, לשיכך בין בקידושין ובין בגירושין הוי
ספס מסור, ואין מעבירין בו על החזקה. וכן כ"ס הרמב"ם (בפ"ה מהל" שגנות ה"ג)
שהבא על אשה שהיא ספס מגורשה, חייב אשם חלוו, ועל ספס כקודשה אינו חייב אשם חלוו,
כיון שלא נקבע האיסור. ומשמע שעכ"פ איסור חורה יש בו, משום דמירי בכסיקא דרינא.
] א"ה, נראה דכ"ל כמ"ש הפר"ח יו"ד סי' קי (בכללי ס"ס, דף רלג ע"ד) אליבא דהר"ן,
דבסטיקא דרינא מודה הרכב"ם דכ"א לחוכרא מה"ה. וכ"כ הגאון כהר"ם בן חביב (בסוף
סער כמות המרים). אך בחשובת הר"ן (סי' נא) מבואר דס"ל כלדעת הרמב"ם אף בסטיקא
דרינא ס"א לחוכרא מדרבנן. וכ"כ סרן הב"י בחשו" לאה"ע. וע"ע בשו"ח חורה חסד
מלובלין (חאה"ע ס"ס לו). ובשו"ח נחלת יהושע (סי' ו די"ח סע"ב). ואכמ"ל.]
אבל בטעק בעצם מעשה הקידושין ליכא אלא איסור דרבנן, ובגירושין יש ג"כ חיוב חטאת
דרינא כ"א גמורה, דאזלינן בחר חזקה. עכ"ד. ולפ"ז בנ"ד שהספס הוא בכציאות אם
היו כאן קידושין כל עיקר, או כמא נישאת בערכאות דוקא, שפיר מוקמינן לה בחזקה
פנויה, והולד טהבעל הסני כשר לגמרי. ואפילו לפס"ש הרב המגיה בטל"מ הנ"ל, י"ל
דכירי בטעק קידושין ע"י מעשה, כגון שורק לה קידושין ספס קרוב לו כפס קרוב לה,
שהורעה חזקה פנויה, (ובאמת שלדעת הפני יהושע גיטיין (כח.) בכה"ג הורעה חזקה פנויה
אף מן החורה, ומביא ראיה מיבמות (קיד.) בקידושי הרש אי חייבים עליהם אשם חלוו,
ולא מוקמינן לה בחזקה פנויה, מכוס שהורעה החזקה בטעשה הקידושין של החרס. וכ"כ
הגאון טהריכ"ט בחי' הרי"ף לקידושין (ה:). עש"ב. וע' באבני מילואים (סי' כז ס"ק
קת.). ע"ד. ואכמ"ל.) אבל בנ"ד שהספס הוא^כ בכלל נעשו קידושין באשה הזאת בודאי
דמוקמינן לה בחזקה פנויה. וע' להגאון בעל מצפה איתן בסחרו נחל איתן (בפ"ג מהל"
אישות ה"ב) דנ"א ע"ב, במחזק דברי הרב המגיה במשנה למלך, לחלק בין אם נחקדשה
לאחר קידושי ודאי, שאז נטקעים קידושי ספס הקודמים להם, לבין בא עליה בלא קידושין
וכישיב בזה ההיא דיבמות (קיד.) גבי אשה חרש. והניף ידו שניה (בפס"ו מהל" א"ב,

הע"ו ע"ג), שהביא שוב רברי הרב הכניה במל"כ, וכחכ, ובהלכות אישות הבאתי ראיה
לסברתו, ודלא כהכית מאיר שדחה דבריו בטחי' יודים. ושוב אח"ו הביא קושית הפני
יהושע (כהובות סו.) שחמה, היכי משכחה לה ספק ככור כה"ח, הרי בספק קירושין היא
בחזקה מנויה, ובספק גירושין הו"ל לאוקוסה בחזקה אשה איש. והובא ג"כ בס' דורס
לציון (דרוש יג), ולכן נראה דרבינו מייירי^{הנ} בספיקא דרינא או בפלוגתא דרבנותא
דנכה"ג ליכא למיזל בחר חזקה דמעיקרא, שבשביל חזקה לא ישתנה הדין, וככ"ס הסל"ס
בהל" סוכא צרעה. ע"כ, הנה שגט הרב מסיק שהרמב"ם והש"ע מייירי בספיקא דרינא, אבל
בספק דכציאואה אין לנו שום הוכחה מדבריהם שהחמירו בזה חכמים והכילו על הולר דין
ספק כסור, ומכיון שכל דין ספק ססור לכ"ע אינו אלא מדרבנן, נקסינן להקל כל כהוא
ספק במציאות, וככ"ס הבית מאיר והגאון מקרלין בס' נכקי הלכות הנ"ל. וע' בס' הכנה
בקונ"א (סי' לא ע"ד). ובטו"ה עונג יום טוב (סי' עא). ובאוצר הפוסקים (סי' לא
סוף סעיף ד). ודו"ק.

ד) ברם בקושטא חזי לן דבג"ד איכא נמי ספק ספיקא לקולא, שמא לא היו כאן קדושין
מכעלה הראשון כלל, אלא גישואים ע"י ערכאות בלבד, ואה"ל כהיו קידושין שמא נעשו
ע"י רב ריפורטי בעדים מסולים, ואמילו אח"ל שהספק האחרון אינו כספק שקול שע"פ רוב
יבטאו עדים כערים לקידושין, סכל מקום מידי ספק לא יצאנו, ומאחר שיש ספק אחד
שהוא שקול, ספק גישואת בניסואין דחיים, ספק לא גישואת אלא ע"י ערכאות, ראוי לצרף
הספק השני שאה"ל גישואת ע"י קידושין, שמא בעדים מסולים. והן אמה שההוס' כהובות
(ט.) בד"ה ואי בעיה אימא באשה ישראל שקיבל בה אכיה קידושין מחוהה כבה ג' כניס,
וא"ה ונוקמא בחזקה היחר לבעלה, וי"ל דאונסא קלא אית לה, כדאטרינן כירושלמי אונס
יש לו קול, והשתא דליכא קלא הו"ל רצון רובא ומיעוט אונס, ורובא וחזקה רובא עדיף.
וא"ח א"כ בספק ספיקא נמי היאטר, דספק אונס כסאן דליחיה דמי, ולא נכאר אלא ספק
אחד שמא הוחתיו שמא אין החתיו, ובהא לא שייך לאוקמא בחזקה היחר, דאוקמא אחזקה הגוף
שהיחה בחולה והשתא הוא דנבעלה. ואוקר ר"י דהאי רובא דברצון אינו רוב בסור אלא
הוי רוב מדרבנן, הילכך כטקום ס"ס שרי, ובמקום חד ספיקא חשבי רבנן רצון לגבי אונס
דובא. וכה"ג בקידושין (פ.) גבי חינוק שנמצא בצר העיסה, רוב חינוקות מטפחין בעיסה,
דלא הוי רוב אלא מדרבנן, ומש"ה א"ר יוחנן התם שאין שורפין עליו את התרובה. ע"כ.
וסוכח להדיא טאילו היה הרוב דברצון רוב בסור, לא היה מצטרף לספק ספיקא, ואע"פ
יש ספק שקול שמא החתיו שמא אין החתיו, לא חזי ספיקא דאונס שהוא כיעוט, להצטרף

לספק השקול כדי להתיר ע"פ ס"ס. והסני יהושע בחי' לכתובות (ט.) הקשה על ההוס',
זתא רקי"ל ס"ס לקולא, ה"ס כמ"ס הרשב"א דס"ס הוי נכו רוב, שספק אחד הוי פלגא
ופלגא, והסני עושהו רוב, וא"כ כיון שיש ספק אחד שקול כגון הכא ספק החתיו ספק
אין חתיו, הו"ל פלגא ופלגא, ומצטרף לזה הספק דאונס אע"פ שהוא מיעוט, דהו"ל
דדנא להיתרא, וכ"ס לשיטת הרמב"ם דס"ל סד"א לחומרא מדרבנן, שי"ל שלא החמירו
הבכיים אלא בספק השקול, אבל כשנוסף ספק שני דחו לא הוי פלגא ופלגא מותר לגמרי.
ע"כ. ולכאורה יש לסויעו ממ"ש הרוקח (סי' שטו) להתיר לאטח כהן מעוברת להבנם
לאהל הכה כסוב ספק ספיקא, שמא העובר נקבה, ואח"ל זכר כנא נפל הוא. וכוזח דאע"ג
דנפלים הוו מיעוטא כמבואר ביבמות (קיס.), אמ"ה מצטרף לס"ס. ובירושלמי יבמה
(ר"פ האשה בתרא הלכה א), אהא דהגן היתה לה חסות אינה חוששת יצאה כלאה חוששת,
ויהושע אוכר אינה חוששת. ואכרינן עלה בירושלמי, כ"כ דה"ק, כשום שהוא ספק אחד
ספק זכר ספק נקבה, וספק מדברי הורה להחמיר, ר' יהושע אוכר אינה חוששת, טהן בני
ספקות ספק זכר ספק נקבה, ספק בן קיימא ספק נפל, ושהי ספקות מדברי הורה להקל.
הנה שנחלקו בזה ה"ק ור' יהושע אם ספק נפלים מצטרף לספק זכר ספק נקבה. והרמב"ם
(כמ"ג כהל' יבום), וסוש"ע (סי' קנז ס"ט) פסקו כה"ק שחוששת, אלמא דכיעוט נפלים
לא, חזי לאיצטרופי לס"ס. וע' בשו"ת הריב"ש (סי' שעב); שעכד ע"ד ההוס' (כתובות
ט.). הנ"ל, וחירץ דאע"ג דאמרינן ביבמות (קיס.). סמוך מיעוטא לפלגא, היינו רק
בענין מחצה נקבות, שהוא מחצה בוראי ובהכרח, כי כן יסד טלכו של עולם בסבע,
ובצירוף עוד מיעוט הו"ל רובא, כשא"כ בדין ספק החתיו או אין החתיו שזהו רק
באפשרות שיהיה זה כמו זה, אבל אינו כמש מחצה על מחצה, אף אי סמכינן מיעוטא
דאונס להך ספיקא אחי לא הוי רובא בודאי. ע"כ. וכן זכה לכויין לזה הרמב"ש בחי'
לכתובות (ט.). ע"ש. אולם כבר העיר לנכון הגאון מלובלין בשו"ת חורת חסד (חאה"ע
סי' ט אות ה), שמדברי החוס' נדה (יח.) ד"ה שליא, כוכח דלא ס"ל לחלק כן, שהקשו,
דגיימא סמוך מיעוטא דאין בה ולר לפלגא שלא יצא רוב הולר, והו"ל רובא וכו', והרי
הספק אם יצא רוב הולר אינו ספק מחצה על מחצה כמש, רק ספק באפשרות, כספק תחתיו
אין חתיו, ובכל זאת ס"ל להחוס' דאכרינן סמוך מיעוטא לפלגא. ע"ש. וכן הקשה
בשו"ת בריה יעקב (חאה"ע סי' צג). ע"ש. אף שי"ל שאין מקטין בדברי החוס' במסכת
למסכת, וכמ"ש המהרש"א בפסחים (כו.) וגיטין (ער:). ועוד. והסני יהושע בקונט' אחרו

(ש"ק דכתובות אות כח) כ" עוד, ובמדרשה לי. באמת שראיתי בכמה פוסקים ראשונים
ואחרונים שאם ספק אחד שקול אע"פ שהשני אינו שקול אמ"ה נחשב לס"ס, ואפשר שההוכח
בא"ל דמיעוט כמאן דליהיה לגמרי דמי, לרבנן דגליגי אדר"ב כאיר, ולא חיישי למיעוטא,
מכא"כ לשיטה ר"ח בהוס' בכורות (כז) בד"ה חלב פוטר, דס"ל להיכא דמיעוט פסייע
לחוקה והו"ל מלגא ומלגא, א"כ ה"נ יש לנו לומר שהמיעוט מהספק השני פסייע למלגא
של הספק הראשון, והו"ל רוב להקל. ע"כ. ולכאו' יש לדחות שהרי אף לר"ח לא אמרינן
סבור מיעוטא לחוקה אלא מדרבנן, וכמ"ש המהרש"א (חולין יא.), אבל לצרף מיעוט למלגא
להקל י"ל שאף הוא כודה שי"ל מיעוט כמאן דליהיה. וכדאמרי רבנן בקידושין (ע.א.).
(וכיהו החה"ד ס"ל דאמרינן סמוך מיעוטא לחוקה מה"ח. והובא בכו"ה צדק בליכאוויכס
(חיו"ד סי' רכו אות ד). ע"ש. וצ"ע. ואכמ"ל). ועכ"פ רבו האחרונים הסבורים שאם
יש ספק שקול אחד, אע"פ שהספק השני אינו שקול חזי לאצטרופי לס"ס להקל. וכמו
שהעיד הפני יהושע הנ"ל בשם הפוסקים רוא"ח. וכן היקל בזה בכו"ה החפ"ע במאנו (סי'
קכו). ע"ש. וכן פוכח מדברי מרן הכסף משנה (רפ"ט מהל' איסורי ביאה). וע' בס"ז
(ר"ס קצ) מ"ש ע"ד מרן הכ"מ בזה. ע"ש. וכן העלה בשו"ת קול אליהו ח"ב (חיו"ד סי'
ג), 'כל שיש ספק אחד שקול מצטרף הספק שאינו שקול לכפך הראשון להקל כמעט ס"ס.
ע"ש. וכ"כ הגאון ר' לייב מבריסק בשו"ה שאנה אריה וקול שחל (סי' ג). וראה עוד
בפד"י שהרה (סי' קפג סק"ב, ובסי' קפז סק"ט). ובס' תורת יקותיאל (סי' נג סק"ב).
בבש"ח בית שלמה פסקאלא (ח"ב מיו"ד סי' יז). ע"ש. (ועמ"כ בכו"ה יביק אוכר ח"ה
חיו"ד ס"ס ג. ובח"ו חיו"ד סי' כד). ומ"מ נראה דבג"ר שפיר מהני להצטרף ספק שאינו
שקול לספק אחר שהוא שקול, ע"פ מ"ש התורת חסד (חאה"ע סי' כ, רכ"ט סע"ב), דהא
דס"ל להתוס' דבעינן שכל ספק משני הספקות צריך להיות שקול, משום דס"ל דסמיקא דאו'
להתקרא מן התורה, לכן ספק שאינו שקול ומיעוטו להיתר ורובו לאיסור אינו מצטרף
לס"ס להקל בשל התורה. אבל להרמב"ם וסיעתו דס"ל דסמיקא דאו' לחוסרא מדרבנן, י"ל
קלא החמירו חכמים אלא בספק אחד הקול, אבל בשנלוה אליו עוד ספק, אע"פ שהוא רק
מיעוט מ"מ מצטרף לס"ס להקל, כיון שיש צירוף מיעוט לספק השקול. וכמ"ש הפני יהושע.
ולפ"ו לענין ספק מבור דלכ"ע ספק ממור מותר מן התורה, כסבואר בהריא בקידושין (עג.),
נבאי שיש לצרף אף ספק שאינו שקול לספק אחר השקול כדי להכשיר הולד אף לכתחילה. ע"ש.
נכון טינה ואוקי באחרינן. ומכל סכן שלמי דברי כגירי אמת הספק דעמא נעשה ע"י רב
קמורני ועדין פסולים, הוא טפק דעכיח טובא במקומה הם, שערים כשרים אינם בצויים

בעריכת קידושין של רבנייה דיפורכיים. ומכיון שלפי העדויות האצה נסעה אליו בהיותו
כשרת בצבא האטריקאי, ואז אם נעשו חופה וקידושין, כסתמא נעשו ע"י רבנים צבאיים.
ומכיון שלפני למעלה מעשרים וחמשה שנה לא היו סדרי כשרות כניחים אה הרעה בחיל
האטריקאי, ורוב ככל של הרבנים הצבאיים היו קלי דעה, ריקים ופוחזים, מהריפורכיים,
וא"כ קרוב לודאי כאם נעשו קידושין לאמה של המבקשת, כסתמא לא נעשו כזה, שכלבר
ענין העדים של הקידושין הצ"ל עדים כשרים, יש לחוש לכמה מקפוקים במעשה הקידושין
עצמם, דין סבעה שאולה, או נתן ואח"כ אמר, או לא ראו העדים מעשה הנתינה לאשה,
וכיוצא בזה. ולכן נראה שראוי לצרף ספק זה לספק הראשון אם בכלל נעשו קידושין.
אז שמא לא היחה בזה מקודמת כלל, וכל נשואיה של האם לבעלה הראשון לא היו אלא
בערכאות בלבד, לפיכך יש להכסיר הולד בטעם ספק ספיקא. ואין כאן ביה כיחא כלל.
ה) והן אמח סמצינו להמדוכי (פרק החולד) בשם רבינו ברוך, שסצינו בכמה מקובות
שלא הקילו אפי" ע"י ספק ספיקא, ומהם, דין שהוקי, דאכרי (קידושין עג.). דבר
הורה שהוקי כשר. כ"ס רוב כשרים אצלה, ואי אזלי אינהו לנבה כל דפריש כרובא פריש,
ואח"ל היא אזלא לגבייהו, והו"ל קבוע, וכל קבוע כמעט"ד. וההורה אכרה לא יבא כסוד
בקהל ה", כסוד ודאי הוא דלא יבא, הא ספק כסוד יבא, וכ"ס אכרו שהוקי פסול כשום
דמעלה עשו ביוחסין, הרי שיש כאן ספק ספיקא, שכא הם הלכו, ושכא הלכה אצל כשר,
ואע"ה אכרו חכמים, (ויש שהביאו מכאן ראיה דל"ס ס"ס ביוחסין). אולם בס" אורים
גדולים (סי' קסז) הקשה על הסרדכי מגם" ערוכה בכחובות (כו.). דאכרינון דשהוקי הוי
חד ספיקא, ומיירי בפנויה שרוב כשרים אצלה. ובע"כ דס"ס כה"ג לא חסיב ס"ס משום
דהוי משס א". ולכן העלה שם (בסי' קיח) דשפיר מהני ס"ס ביוחסין. ע"ס. וכ"כ הפני
יהושע (קידושין עג.). וע"ע להגאון רבי יצחק אייזיק חבר בס" ביהו יצחק (בקונס"
געילת כערים, דנ"ס ע"ד), שהביא ג"כ קו' הריטב"א דהכא גבי שהוקי האיכא ס"ס וכו',
וכ' לרחות דל"ס ס"ס בכה"ג שאין לנו להקל אלא ברוב גסור, אבל בטפק רוב ספק כחצה
לא מהני, דס"ס לא חסיב בכה"ג דכוליה חר ספק הוא סמא וינחה עם כשר או פסול. ע"ס.
וכן העלה בספרו טו"ה בנין עולם ת"ב (חאה"ע סי' ה. ה אות כא) דמהני ס"ס גבי יוחסין.
ע"ס. באשה שנחקדשה וילדה, שהולד כשר, כשום ס"ס, שכא אחר גירושין זינתה, ואח"ל
קודם גירושין. שמא מעכו"ם ועבר נחעכרה. (והובא בבאר היסב אה"ע סי' ד ס"ק לב).
וכן העלה להקל בשו"ה חקרי לב ח"א סיו"ד (סי' סט), שככיון שלא יצאנו מידי עלונהא

דרבוותא אי כוונתי ס"ס להקל בפסולי קהל, והואיל וסמך סמור כוחר כה"ח, ואין הספק
 אלא בשל דבריהם, טפק דבריהם להקל. ומהני ס"ס בפסולי קהל להקל. ע"ה. וכן פסק
 בשו"ח נדויב לב (האה"ע סי' ג). וכן העלה החתם סופר (חאה"ע סי' יג). וכ"פ הגאון
 הרי אברהם פלאג'י בס' עיני כל חי (וקל"ו סע"ג). והגאון כלובלין בשו"ח הורה חסד
 (חאה"ע סי' ט). וכ"כ בשו"ח פני יצחק אבולעפ'יא ח"ו בסוה"ס (האה"ע סי' ז). ובשו"ח
 סטה לחט (סי' כג). ועוד אחרונים. ומכל ככך בנ"ד כאין לנו עדות ברורה כהאם לא
 קיבלה גכ לפני גישואיה לבעלה השני בערכאה, ואין לבעל השני כאוכר כן בכס האס
 שוב נאמנה על כך. וכדקי"ל אין ערער פחות כשנים. וכיו"ב ראיתי להגר"מ פיינשטיין
 בשו"ח אגרות משה (כרך ה, חאה"ע סי' כ, דהמ"ג ע"ב), בדבר העלמה טרה שלמי דברי
 אמה גיסה בחופה וקידושין וגם בערנאות לבעלה הראשון, בשנה חרפ"ט, בעיר שאין דט
 אלא י"ב כשפחות יהודיות, והט בחוקת שאינם סונרי הורה ומצווה, ואה"כ נפרדה לבעלה
 הראשון בלי גט, ואינה עס אחד ונולדה ממנה העלמה הנ"ל, וכ"כ שכתיון שאין לשנינו
 עדות על גישואיה שהיו כד"ח, אינה נאמנת לפסול את הבת, וכה שיטתה עם הבעל הראשון
 וחיתה עמו יחדיו, לא מהני כלל, ובפרט שבעיר הנישואין היו בחוקת שאינם שוכרי
 הורה ומצוות, ואסור שלא ידעו בכלל שצ"ל אב' עדים ככרים לקידושין. ולכן הבת כשרה
 לבא בקהל. ע"כ. וגם בשו"ח דבר יהושע ח"ג, (חאה"ע סי' יט) האריך כאד בזה, וההחשב
 בטברו רבית מאיר הנ"ל שהלכה כמותו להחיר בטפק קידושין בכצואות להעמידה בחוקת
 ננויה והולד כשר. ע"ש. וע"ע בשו"ח מנחת יצחק ח"ד (סי' סז). ובכ"כ בשו"ח יבי"א
 ח"ה (סי' כ). ע"ש. ויש לצרף ג"כ בנ"ד שהובא בחוט"ב (קכז:) שסובר שלא נאכן האב
 אלא כשיש הכרח בכורה. וכן דעת ר"ח הובא בהוט"ב יבמות (סז סע"א). והכהרש"ל בס'
 ים של שלמה (פ"ד סי' טו) כתב שכן דעת הרמב"ם. וכן העלה בי"ש ש"ס. והרבה אחרונים
 צירפו ואת לס"ס. וככ"כ בשו"ח עין יצחק (חאה"ע סי' ז). ובעו"ה בנין עולם (חאה"ע
 סי' ז). ועוד אחרונים. ולכן וחצא דינה של העלמה הנצבת בזה להחיר אותה לבוא בקהל
 ח"ה. וה' יאיר עינינו בחורחו אמנ.

Purifying Mamzerus

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף עא עמוד א

אמר רבי חמא בר חנינא: כשהקדוש ברוך הוא מטהר שבטים, שבטו של לוי מטהר תחילה, שנא': (מלאכי ג) וישב מצרף ומטהר כסף וטיהר את בני לוי וזיקק אותם כזהב וכסף והיו ליי מגישי מנחה בצדקה. אמר רבי יהושע בן לוי: כסף מטהר ממזרים, שנאמר: וישב מצרף ומטהר כסף. מאי מגישי מנחה בצדקה? א"ר יצחק: צדקה עשה הקב"ה עם ישראל, שמשפחה שנטמעה – נטמעה.

רמב"ם הלכות מלכים פרק יב הלכה ג

בימי המלך המשיח, כשתתיישב ממלכתו ויתקבצו אליו כל ישראל, יתייחסו כולם על פיו ברוח הקודש שתנוח עליו, שנאמר וישב מצרף ומטהר וגו', ובני לוי מטהר תחילה ואומר זה מיוחס כהן וזה מיוחס לוי, ודוחה את שאינן מיוחסין לישראל, הרי הוא אומר ויאמר התרשאת להם וגו' עד עמוד כהן לאורים ולתומים, הנה למדת שברוח הקודש מייחסין המוחזקין ומודיעין המיוחס, ואינו מייחס ישראל אלא לשבטיהם, שמודיע שזה משבט פלוני וזה משבט פלוני, אבל אינו אומר על שהן בחזקת כשרות זה ממזר וזה עבד שהדין הוא שמשפחה שנטמעה נטמעה.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף עא עמוד א

א"ר יוחנן: היכלא! בידינו היא, אבל מה אעשה שהרי גדולי הדור נטמעו בה. סבר לה כר' יצחק, דאמר ר' יצחק: משפחה שנטמעה – נטמעה.

משנה מסכת קידושין פרק ג משנה יג

רבי טרפון אומר יכולין ממזרים ליטהר כיצד ממזר שנשא שפחה הולד עבד שחררו נמצא הבן בן חורין רבי אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר:

ר' עובדיה מברטנורא מסכת קידושין פרק ג משנה יג

ממזר שנשא שפחה - ואפילו לכתחלה יכול ממזר לישא שפחה כדי לטהר את בניו. והלכה כר"ט. ומודה ר"ט שעבד שנשא ממזרת, הולד ממזר, שעבד אין לו יחוס:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבדים סימן רסז סעיף יד

אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג. והני מילי למקנייה גופיה לשאר דיני עבד עברי, אבל היכא דקנייה שבאי למעשה ידיו בדינא דמלכותא, כגון שנשבה במלחמה או שמכרוהו גובי המס, הדר מצי לזבוני ישראל למעשה ידיו, ומצי האי עבד למיהב לרביה ישראל דמי מקנתו או דמי שוויו, ונפיק, ויד האדון על התחתונה ליקח הפחות.

ר"ף מסכת קידושין דף ל עמוד א

גמ' א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון ואיבעיא לן ר' טרפון לכתחלה קאמר או דיעבד קאמר ואסיקנא דלכתחלה קאמר ודוקא ממזר לשפחה אבל ממזרת לעבד לא דעבד אין לו חייס והיינו דאמר ר' יהושע בן לוי כסף מטהר ממזרים שנאמר וישב מצרף ומטהר כסף:

ר"ן על הרי"ף מסכת קידושין דף ל עמוד א

או דיעבד קאמר. ממזר שנשא שפחה אבל לכתחלה לא ישא דהא ישראל הוא וקרינא ביה לא יהיה קדש ומתרגמינן לא יסב גברא מבני ישראל אתתא אמה ושפחה הרי היא כבהמה וביאותיה הפקר וקדשות. ואסיקנא לכתחלה קאמר וא"ת ממזר אמאי מותר בשפחה שהרי חייב הוא בכל לאוין שבתורה ומחויב בשאר לאוין דחיתון שהרי אסור הוא בעובדת כוכבים ומאי שנא ממשוחרר דאסור אפילו בשפחה כדאמרינן בפרק השולח (דף מא א) לישא שפחה אינו יכול תירץ ר"ת ז"ל דלאו דשפחה שאני דלא אמר רחמנא לא תקח שפחה ומדאפקיה בלשון לא יהיה קדש משמע שאין ממזר בכלל שכיון שיצירתו בעבירה קדוש ועומד הוא: